श्रीसोमनाथसंस्कृतयुनिवर्सिटी, वेरावलम्
सत्रान्तपरीक्षा, नवम्बर्-दिसम्बर्-२०१६

कक्षा- आचार्य-१ (SEM-1)	**प्रश्नपत्र-५**	**गुणाः - ७०**
विषयः- साहित्यम्	**CE-411**	**समयः - ०३ तः ०६**
दिनाङ्कः - ०९/१२/२०१६	**सन्दर्भग्रन्थः - मेघदूतम्**	

॥ प्रथमान्वितिः ॥

प्र-१ अधोलिखितयोः एकस्य ससन्दर्भं कुरुत । **०४**

१. छन्नोपान्तः परिणतफलद्योतिभिः काननाम्रै त्वय्यारुदे शिखरमचल स्निग्धवेणीसर्वणे ।
नूनं यास्यत्यगरमिथुनं प्रेक्षणीयामवस्थां मद्येश्याम स्तन इव भुवः शेषविस्तारपाण्डुः ॥

२. त्वय्यायत्तं कृषिफलमिति भूविलासनभिज्ञैः प्रीतिस्निग्धैजैनपदवधूलोचनैः प्रीयमाणः ।
सद्यः सीरोत्कर्षण सुरभिः क्षेत्रमारुह्यमालं किञ्चित्पश्चाद् व्रज लघुगतिर्भूय एवोत्तरेण ॥

प्र-२ पूर्वमेघस्य कथासारं लिखत । **१२**

अथवा

मेघदूतस्य महत्त्वं विलिख्य प्रकृतिवर्णनं विवेचयत ।

प्र-३ चतुर्णां लघूत्तराणि लिखत । **०४**

१. मेघदूतं कस्मिन् वृत्ते लिखितमस्ति?

२. मृगाक्ष्याः - इत्यत्र को समासः?

३. यक्षस्य शापान्तः कदा भविष्यति?

४. पूर्वमेघे कस्याः नद्याः वर्णनमस्ति?

५. स्कन्दः - इत्युक्ते किम्?

॥ द्वितीयान्वितिः ॥

प्र-४ ससन्दर्भं व्याख्यां कुरुत । **०४**

१. तस्माद् गच्छेरनुकनखलं शैरलाजावतीर्णा जह्नेः कन्यां सगर तनय स्वर्गसोपानपङ्क्तिम् ।
गौरीवक्त्र भ्रुकिटिरचनां याविहस्येव फेनैः शंभोः केशग्रहणमकरोदिन्दुलग्नोमिहस्ता ।

२. वेणीभूतप्रतनुसलिलाऽसावतीतस्य सिन्धुः । पाण्डुश्छाया तटरुहवरु भ्रिशिभिजीर्णपर्णः ।

३. सौभाग्यं सुभगा विरहावस्ययाव्यज्जयन्ती । कार्श्य येन त्यजति विधिना सत्वयैवोपपाद्यः ॥

प्र-५ कालिदासस्य परिचयो विस्तरेण दीयताम् । **०८**

अथवा

कामार्ता हि प्रकृति कृपणाश्चेतना चेतनेषु – इति सूक्तिः विविच्यताम् ।

प्र-६ त्रयाणां प्रश्नानाम् लघूत्तराणि लिखत । **०३**

१. कालिदासस्य नाटकानि कानि?

२. आषाढस्य प्रथमदिवसे यक्षेण किं दृष्टम्?

३. मेघदूतस्य गणना कस्मिन् काव्ये भवति?

४. यक्षः कुत्र निवसति?

॥ तृतीयान्विति: ॥

प्र-७ एकं ससन्दर्भं व्याख्यायत । **०४**

१. तन्वीश्यामा शिखरि दशनापक्वबिम्बाधरोष्ठी मध्ये श्यामा चकित हरिणी प्रेक्षणा निम्ननाभि: ।
श्रोणीभारादलसमगमनास्तोकनम्रास्तनाभ्यां या तत्र स्याद्युवति विषये सृष्टिराद्येव धातु: ।

२. यस्यां यक्षा सितमणिमयानेत्य हर्म्य स्थालानि ज्योतिश्छाया कुसुमरचितान्युत्तमस्त्रीसहाया: आसेवन्ते मधुरतिफलं कल्पवृक्षप्रसूतं त्वद्गम्भीरे ध्वनिषु शनकै: पुष्करेध्वाहतेषु ।

प्र-८ उत्तरमेघानुसारेण अलकापुरीं वर्णयन्तु । **१२**

अथवा

उत्तरमेघस्य सारं सरलसंस्कृतेन लिखन्तु ।

प्र-९ यथेच्छं द्वयो: प्रश्नयो: उत्तरं लिखन्तु । **०४**

१. यक्षेण मेघस्य स्वीकृतनाम्नां सूचीं करोतु ।

२. कस्मिन् उद्याने कुबेरस्य यशोगानं गायन्ति?

३. यक्षस्य सोपानानि द्वित्रिवाक्यै: वर्णयन्तु ।

॥ चतुर्थान्विति: ॥

प्र-१० एकस्य ससन्दर्भं व्याख्यां कुरुत । **०४**

१. एतस्मात्मां कुशलिनमभिज्ञानदानाद्विदित्वा माकौलीनादसितनयने मध्य विश्वासिनी भू: ।
स्नेहानाहु: किमपि विरहे ध्वसिनस्ते त्व भोगादिष्टे वस्तुन्युपचितरसा: प्रेमराशी भवन्ति ॥

२. तामुत्थाप्य सजलकणिकाशीतलेनानिलेन प्रत्याश्वस्तां सममभिनवैर्जालकैर्मालतीनाम् ।
विद्युद्गर्भ: स्तिमितनयनां त्वत्सनाथे गवाक्षे वक्तुं घोर: स्तनितवचनैर्मानिनी प्रकमेया: ॥

प्र-११ यक्षगृहस्य वर्णनं करोतु । **०८**

अथवा

उत्तरमेघस्य काव्यसौंदर्यं लिखत ।

प्र-१२ त्रयाणाम् उत्तरं लिखन्तु । **०३**

१. स्त्रिय: कालयापनार्थं कि कुर्वन्ति?

२. कालिदासेन मुख्यतया क: गुण: स्वीकृत:?

३. कालिदासस्य क: अलङ्कार: प्रसिद्ध:?

४. मेघदूतशब्दस्य क: समास:?